

УДК 74.584.(2) 738.8

Реалізація інноваційної концепції післядипломної педагогічної освіти: структурно-функціональна характеристика

В. В. ПАШКОВ

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Запоріжжя, Україна,
E-mail: Ytyh13@ukr.net

Авторське резюме

В статті поддається структурно-функціональна характеристика роботи інституту післядипломної педагогічної освіти, який в сучасних умовах реалізує інноваційну складову. В статті показано моделювання нових способів роботи із самою освітою в сферах культурно-освітнього середовища регіону й усередині самої освітньої установи. Тому основною ідеєю нашого дослідження й з'являється ідея академії післядипломної педагогічної освіти, яка презентується у змістах «структури – аттрактора».

У розвиток моделі академії післядипломної педагогічної освіти автор включає всі сучасні підходи до реформування системи післядипломної освіти, які розробляються в концепції гуманітарних систем: логіко-гносеологічний (і ін.), гуманітарно-аксіологічний (і ін.) і свій – регіональний – в аспекті наукової діяльності на підставі соціокультурної парадигми. У моделі «Академія-Аттрактор» змінюються критерії оцінки результату діяльності, змінюються уявлення про результат: це не цифрове збільшення «потоків» слухачів в освітній діяльності, не просте нагромадження науково-методичних знань у вигляді видань і публікацій різного роду; головний результат академії полягає в тому, втратила або не втратила вона свої «аттрактивні» функції в освітньому просторі, розвивається або, навпаки, згортається система освітніх процесів, які ініціюються, підтримуються академією, що розвиваються при її сприянні.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, структура-аттрактор, академія, інновація, проєктивність, парадигма.

Implementation of innovative concept of postgraduate education: structural and functional characteristics

V. V. PASHKOV

Zaporozhye regional institute after degree pedagogical education, Zaporozhye, Ukraine,
E-mail: Ytyh13@ukr.net

Abstract

This paper provides structural and functional characteristics of the Institute of Postgraduate Education, which in modern terms sells innovative component. The paper shows the simulation of new ways of working with the education in the field of cultural and educational environment of the region and within the same educational institution. Therefore, the basic idea of our research is the idea of Academy of Postgraduate Education, which is presented in the meaning of «structure - the attractor».

In the development of the model of Academy of Postgraduate Education the author includes all current approaches to the reform of postgraduate education, which are developed in the concept of humanitarian systems: the logical and epistemological (and others), humanities and axiological (et al.) and its own - local - in terms of scientific activities on the basis of socio-cultural paradigm. In the model «academy - attractor» the criteria of performance evaluation is changing as well as the ideas about the result: it is not a digital zoom «flow» of students in the educational activity, not a simple accumulation of scientific and methodological knowledge in the form of books and publications of all kinds; the main result of the academy is whether it has lost or hasn't lost its «attractive» functions in the education space; whether the system of educational processes, initiated and supported by the Academy, is developing or rolling back.

Keywords: postgraduate teacher education, structure - attractors, academy, innovation, projectivity, paradigm.

Постановка проблеми. Сплеск інноваційної діяльності в системі підвищення кваліфікації ґрунтувався на принципах збільшення розмаїтості й самоорганізації, що стає предметом синергетичного управління й досить співзвучно поліфонії інновацій, характерних для сучасної української освіти.

Формою інноваційної діяльності стає проєктування, яке не зводиться ні до оновлення,
© В. В. Пашков, 2014

ні до нововведення, а припускає моделювання нових способів роботи із самою освітою в сферах культурно-освітнього середовища регіону й всередині самої освітньої установи.

Мета дослідження. Тому основною ідеєю нашого дослідження й з'являється ідея академії післядипломної педагогічної освіти, яка презентується у змістах «структури – аттрактора».

Аналіз досліджень і публікацій. В умовах

зміни освітньої парадигми актуалізувалося питання про місце й статус академії післядипломної педагогічної освіти. Оскільки в нових обставинах післядипломна педагогічна освіта повинна створити умови для безперервності та наступності освіти. Однією з ключових вимог до академії висувається необхідність відповідати вимогам сьогодення.

Ідею нерозривного зв'язку академії з життям сучасного суспільства підтримували багато дослідників. Так, на думку О. Комарової, особистість повинна відповідати вимозі дня як полюськи, так і професійно» [1, С. 21]. О. Комарова вважає, що при цьому неодмінною умовою розвитку особистості є об'єктивні знання. На думку К. Маннгейма, не милування абстрактною істиною повинна виховувати академія, а соціально активну особистість, здатну відстоювати свої позиції на підставі ясного розуміння суті того, що відбувається в суспільстві [2, С. 335].

Т. Веблен бачив сенс освіти в тім, щоб сприяти більш легкому пристосуванню до нинішньої економічної ситуації [3, С. 356]. Академія, відповідно до його теорії, повинна вбудовуватися в соціально – економічну структуру суспільства й виховувати особистість, здатну адаптуватися в сучасній соціальній системі.

Ідея академії післядипломної педагогічної освіти співзвучна з ідеєю інноваційної структури – аттрактора, що з'являється в процесі трансформацій у сучасній освіті. Автор ідеї «інститут-аттрактор» Л. Андрюхіна, доктор філософії, заступник директора інституту регіонального розвитку освіти (ІРРО Росія, м. Єкатеринбург) з науки, традиційну модель інституціональної організації науки в післядипломній освіті вчителя (при стабілізації поля фундаментальних досліджень) називає «Інститут-Форпост», а нову модель, що виникає в часі й за виконавцями в єдності фундаментальних і прикладних наук, науково-дослідних і впроваджувальних робіт, у повній відкритості іншим соціокультурним установам і інститутам, з високим рівнем динамічного відновлення, називає «Інститут-Аттрактор» [4].

Виклад основного матеріалу. Головною особливістю такого інституту є те, що він виникає в ситуації динамічного розвитку процесів (багато з яких він сам породжує й ініціює) і є центром, який змінює топологію освітнього простору, який залучає в рух навколишнє середовище [4, с. 122].

Відзначимо деяке протиріччя, характерне для етапу становлення нового типу установи, у позиціях учених, що розробляють дану концепцію: перераховуючи відмітні ознаки «Інституту-Аттрактора», вони як принципово значиме виділяють зміну відносин $S - O$ на $S - S$, тому що справедливо вважають, що процеси освіти в новій ситуації не можуть бути класичним об'єктом дослідження й перетворення: вони за-

нурені в ці процеси, взаємозалежні, так само, як і предмет дослідження не може бути локалізований у зв'язку з комплексністю характеру досліджуваних проблем (єдність множинності), але в той же час в обґрунтування своєї моделі використовують об'єктно-предметні категорії. У розвитку моделі академії післядипломної педагогічної освіти (АППО) автори включають всі сучасні підходи до реформування системи додаткової освіти, які розроблюються в концепції гуманітарних систем: логіко-гносеологічний (і ін.), гуманітарно-аксіологічний (і ін.) і свій – регіональний – в аспекті наукової діяльності на підставі соціокультурної парадигми [5, с. 181].

Цей підхід поєднує наші освітні системи (ІУУ й АППО) і за принципами організації діяльності установ:

1. Принцип оптимального внутрішнього різноманіття системи.
2. Принцип багаторівневої (багатоканальної) організації діяльності.
3. Принцип випереджального гнучкого реагування.

У подальшому нашому викладі ми досить глибоко й всебічно обґрунтуємо різноманіття структурних підрозділів, їхні відмінності за функціями (дослідницькі, координаційно-проектні, освітні й т.д.), за цілями (кафедри, орієнтовані на академічну або галузеву науку, на «вибудову» стратегії й вироблення перспективного бачення).

У моделі «Академія-Аттрактор» змінюються критерії оцінки результату діяльності, змінюється уявлення про результат: це не цифрове збільшення «потоків» слухачів в освітній діяльності, не просте нагромадження науково-методичних знань у вигляді видань і публікацій різного роду; головний результат академії полягає в тому, втратила або не втратила вона свої «аттрактивні» функції в освітньому просторі, розвивається або, навпаки, згортається система освітніх процесів, які ініціюються, підтримуються академією, що розвиваються при її сприянні.

Про якість діяльності освітньої установи системи підвищення кваліфікації можна судити не тільки за розвиненістю структури освітніх програм, проектів і проектною діяльності, її наукових ресурсів (наукового потенціалу), але й за ступенем її «аттрактивності» (привабливості) для всіх учасників освітнього простору, а, може бути, не тільки регіону, і не тільки галузевої сфери. Тому ще одним завданням нашої статті стає можливість показу, яким чином структура інституту здатна перейти в структуру академії. Здатність адекватно й динамічно вирішувати сучасні проблеми освіти очевидно виводять нас на зміну структури післядипломної педагогічної освіти. Сплеск інноваційної діяльності в системі ППО й вказує на необхідність реформування структурно-функціональних складових освітніх установ післядипломної педагогічної

освіти. Структурно-функціональна характеристика ІУУ в сучасних умовах стає більш різноманітною. На основі ІУУ з'являються якісно нові установи, одна з таких моделей буде - академія післядипломної педагогічної освіти.

Загальним для освітніх установ, що обновляються, є збереження традиційних функцій – компенсаторних і адаптивних стосовно базової професійної підготовки, реалізація функцій розвитку особистості педагога стосовно сформованості його здатностей до інноваційної діяльності, до перетворення власної діяльності й навколишнього загальнокультурного середовища, його автономності, і такої суспільно значимої функції як соціально-педагогічний і психологічний захист педагога.

Особливе в типології освітньої установи, у виборі стратегії її діяльності визначається баченням і розумінням колективу інституту вдосконалення вчителів (надалі академії ППО) свого унікального місця в загальному освітньо-професійному просторі на державному й регіональному рівнях, але більшою мірою - соціокультурною характеристикою регіону, професійними потребами педагога й можливостями професорсько-викладацького, методичного складу самої освітньої установи системи підвищення кваліфікації.

Якщо уніфікувати те загальне й особливе, що є в кожній освітній установі, до однієї пріоритетної підстави у виборі шляху розвитку цієї установи в певній типології й пріоритетно вибраній освітній парадигмі, то нам представляється, що провідною ідеєю ІУУ залишається орієнтація на предметну сферу, а в АППО підсилюється орієнтація на наукову сферу, на адаптацію педагога в соціокультурній сфері, знаходження цілісності як вершини становлення педагога й розвитку освітнього середовища.

Наведемо приклад діяльності нашої освітньої установи системи підвищення кваліфікації, робота якої безперечно впливає на характер і подальше становлення «структури – аттрактора – академії».

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти – це новий тип освітнього закладу в системі неперервної освіти педагога. Основний зміст діяльності якого фіксується в справах підвищення культурно-освітнього потенціалу та кваліфікації педагогічних кадрів Запорізького краю, якості науково-методологічного, методичного супроводу освітнього процесу.

За 75 років діяльності Інститут утвердився як потужний навчальний, інноваційний науково-методичний та науково-дослідницький центр підвищення кваліфікації педагогів. Інститут провів численні науково-методичні заходи всеукраїнського та міжнародного рівня, самоспрямовані на забезпечення процесу безперервного підвищення кваліфікації педагогів області.

У стінах Інституту за останні роки більше

20 співробітників стали кандидатами і докторами наук, створені наукові школи з філософії освіти, освітнього менеджменту, дидактики і методики навчання.

Інститут розвиває міжнародні партнерські відносини, активно виконує спільні творчі наукові проекти та співпрацює із ВНЗ, закладами післядипломної педагогічної освіти (Мінськ, Москва, Санкт-Петербург, Саратов, Таганрог, Кишинів, Тбілісі та ін.)

В умовах динамічного становлення інформаційного суспільства, поширення загальносвітових тенденцій розвитку освіти, організації діяльності вищої школи за Болонською декларацією, оновлення змісту освіти та активного впровадження нових методик і технологій навчання та виховання молодого покоління посилюється актуальність та значущість післядипломної освіти керівних та педагогічних кадрів.

Навчально-виховний процес у ЗОІППО здійснюється відповідно до нормативно-правових документів, що регламентують правові відносини в галузі післядипломної педагогічної освіти, зокрема Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про дошкільну освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», указами Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, нормативними актами Міністерства освіти і науки України (положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», Національна доктрина розвитку освіти, концепція перспективного розвитку післядипломної педагогічної освіти), Статутом КЗ «ЗОІППО» ЗОР тощо.

За результатами ліцензування Інституту Державною атестаційною комісією МОН України (2012 р.) ліцензований обсяг підвищення кваліфікації педагогічних працівників області складає 6000 слухачів на рік. У наступні роки ці підсумкові щорічні контрольні показники колективом Інституту стабільно підтверджуються.

Однією з особливостей сучасного світу, зокрема українського суспільства, є його динамічність. Зазначене, в свою чергу, вимагає динамічності в організації навчально-виховного процесу в ЗОІППО, на що спрямовані загальнопедагогічні принципи, що використовуються науково-педагогічним колективом Інституту (прогностичної спрямованості, науковості, неперервності, інтегрованого характеру інформації, модульності, педагогічного моніторингу, діагностики та корекції, індивідуалізації, диференціації, варіативності навчання та оперативного впровадження прогресивних систем, орієнтованих на перспективний розвиток післядипломної освіти та інші).

У структурних підрозділах Інституту (на кафедрах та в центрах) розроблено навчальні плани курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників дошкільної, загальноосвітньої, позашкільної та вищої (ВНЗ I – II рівня акредитації) системи освіти області за 76 напрямками. З метою задоволення потреб педагогічних кадрів області в розширенні та поглибленні знань розроблена тематика спецкурсів як з конкретних предметів (екологія, природознавство, риторика та інші), так і з загальних – громадянське суспільство, соціокультурний простір, філософія освіти та інші.

Відповідно до Типового положення про атестацію педагогічних працівників (від 06.10.10 р.) та з метою створення рівних можливостей для педагогічних працівників області в Інституті згідно з положенням «Про організацію навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників області» запроваджується дистанційна форма проходження курсів підвищення кваліфікації для керівників навчальних закладів, учителів інформатики, вчителів початкових класів, дистанційна та заочна форми навчання на КПК для педагогічних працівників, які викладають «другий» предмет.

З метою подальшого вдосконалення змісту й впровадження інноваційних форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Інституті розроблено «Положення про авторські творчі майстерні вчителів». Ця форма підвищення кваліфікації педагогічних кадрів області передбачає залучення можливостей і творчого потенціалу вчителів-новаторів; об'єднання педагогів-дослідників для науково-практичного пошуку.

Реалізація в життя моделі АППО визначає пріоритетом інтенсивне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу освіти.

Розуміючи важливість даного напрямку роботи в умовах становлення та розвитку в Україні інформаційного суспільства, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти спільно із Запорізькою обласною державною адміністрацією визначили основним стратегічним напрямом своєї діяльності створення єдиного інформаційного освітнього простору регіону з метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти кожному учневі незалежно від місця проживання, забезпечення розвитку особистості учня та формування майбутнього громадянина, підготовленого до життя в інформаційному суспільстві.

Для реалізації цього завдання була проведена значна робота щодо визначення програмної платформи, розробки структури та моделі функціонування бази даних, підготовки технічного завдання для розробників, навчання відповідальних осіб.

У результаті цілеспрямованої та наполегливої

роботи сьогодні в Запорізькій області на основі порталу zr.isuo.org створена єдина інформаційна система управління з електронною базою даних про всіх учнів, всіх учителів, усі загальноосвітні навчальні заклади області, що дозволяє автоматично формувати всі державні статистичні звіти по загальноосвітніх навчальних закладах – від закладу освіти до обласного управління освіти і науки, миттєво знаходити потрібну інформацію за запитом користувача та генерувати інші звіти за потребою.

Комплекс дозволив створити єдину систему збору, обробки та зберігання інформації Запорізької області в розрізі закладів освіти. Одночасно вирішується проблема забезпечення районних, міських відділів управлінь освіти та обласного управління освіти і науки повною оперативною інформацією про діяльність загальноосвітніх навчальних закладів, що дає можливість здійснювати освітній менеджмент на більш високому рівні, ефективніше планувати витрати міських та районних бюджетів у рамках реалізації освітянських програм, оптимізувати діяльність органів управління освітою; раціонально та обґрунтовано корегувати напрями для подальшого розвитку загальної середньої освіти Запорізької області, а з іншого боку – забезпечувати відповідний рівень контролю за діяльністю навчальних закладів регіону. Створення ЄІОП регіону – результат послідовної і цілеспрямованої роботи освітян області на всіх рівнях. Тільки тривала щоденна, системна, злагоджена і гармонічна робота на кожному рівні дала відповідні результати.

На сьогоднішній день Запорізька область має цілий комплекс різноманітних Інтернет-ресурсів, які є складовими єдиного інформаційного освітнього простору області:

- сайт центру Інформатики та інформаційних технологій ЗОШПО, на якому розміщується оперативна інформація щодо всіх напрямів інформатизації освіти; здійснюється інформаційний супровід всеукраїнських та регіональних проєктів, програм, конкурсів, олімпіад. Про всі науково-методичні заходи, що проводяться співробітниками центру, на сайті публікується анонс і звіт з обов'язковим розміщенням матеріалів;

- платформа для дистанційного навчання, на якій створено дистанційні курси для організації підвищення кваліфікації вчителів області і ведеться відповідне навчання педагогів, у тому числі в галузі ІКТ.

Водночас регіональний проєкт «Єдиний освітній інформаційний простір регіону» продовжує розвиватися за такими основними напрямками:

- розширюється кількість об'єктів та суб'єктів ЄІОП – приєднуються приватні, вечірні школи, позашкільні, дошкільні, професійно-технічні, вищі навчальні заклади області;

- портал доповнюється новими модулями

для забезпечення можливостей моніторингу, діагностики, аналізу освітніх процесів тощо;

- створюється безпечний електронний освітній контент для забезпечення електронного та дистанційного навчання учнів, у т.ч. з особливостями розвитку; дистанційного навчання, підвищення кваліфікації вчителів; створюється електронна бібліотека, віртуальні співтовариства учнів та вчителів на основі різних платформ, у т.ч. й відкритих.

Сьогодні наш досвід роботи підтримано Міністерством освіти та науки України і розповсюджено по всіх областях України.

Наш обласний освітній портал – це перший крок на шляху до виконання завдань, поставлених Президентом у Посланні до Українського народу. Подальша робота щодо створення єдиного інформаційного освітнього простору регіону та впровадження в процес управління інформаційних технологій буде тими першими

кроками, які дозволять формувати нову філософію суспільства, державної політики щодо дитини.

Висновки. Звичайно, хочеться сподіватись на те, що описана робота інституту вже сьогодні презентує нову модель розвитку післядипломної педагогічної освіти. Статус Академії дозволить по-іншому організувати методологічну роботу з педагогами міста, додавши їй наукового, фундаментального характеру.

Об'єм навчальної роботи не знизиться, але головний результат не в статистиці, а в тім, що в силу розвиненості структури й науково-педагогічного потенціалу буде створено унікальне освітнє середовище, що постійно вдосконалює свої «аттрактивні» функції. Ціннісна установка колективу на «Академію» - «Універсум» - «світ як ціле» - може забезпечити навіть не особистісно-, а індивідуально-орієнтовану освіту кожного учасника освітнього процесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Комарова О. И. Упрочнение модели академии постдипломного педагогического образования: социально-философский анализ: Монография / О. И. Комарова. – Институт общественных исследований. Москва, 2005. – 138 с.
2. Маннгейм К. Диагноз нашего времени / К. Маннгейм (Манхейм). – М.: Юрист, 1994. – 700 с.
3. Веблен Т. Б. Теория праздного класса: пер. с англ. / Т. Б. Веблен. – М.: Прогресс, 1984. – 367 с.
4. Андрияшина Л. Философия жизненного успеха педагога: практическое руководство / Людмила Андрияшина. – 2-е изд, доп. – М.; Екатеринбург: Издательство Московского психолого-социального института: НПО «МОДЕК», 2011. – 299 с.
5. Пашков В. В. Філософія післядипломної педагогічної освіти: монографія / В. В. Пашков. – Запоріжжя: «Просвіта», 2012. – 280 с.
6. Комунальний заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради. Історія становлення та розвиток: колективна монографія / [В.В. Пашков, А.І. Павленко, В.Я. Ястребова та ін.]; за ред. В. В. Пашкова, А.І. Павленко, В.Я. Ястребової. – Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2014. – 262 с.

Стаття надійшла до редакції 02.06.2014

REFERENCES:

1. Komarova O. I. Uprochnenie modeli akademii postdiplomnogo pedagogicheskogo obrazovaniya: sotsialno-filosofskiy analiz (Hardening Model Academy postgraduate teacher education: social and philosophical analysis). *Institut obschestvennyih issledovaniy*. Moskva, 2005. 138 p.
2. Mannheym, K. Diagnost of our time (Diagnosis of our time). M.: *Yurist*, 1994. 700 p.
3. Veblen, T. B. Teoriya prazdnogo klassa (Theory of the Leisure Class). M.: *Progress*, 1984. 367 p.
4. Andryuhina L. Filosofiya zhiznennogo uspeha pedagoga: prakticheskoe rukovodstvo (The teacher's philosophy of success in life: a practical guide). M.; *Ekaterinburg: Izdatelstvo Moskovskogo psihologo-sotsialnogo instituta: NPO «MODEK»*, 2011. 299 p.
5. Pashkov V. V. Filosofiiia pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity: monohrafiia (Philosophy of Postgraduate Education Monograph). Zaporizhzhia: «Prosvita», 2012. 280 p.
6. Komunalnyi zaklad «Zaporizkyi oblasnyi instytut pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity» Zaporizkoi oblasnoi rady. Istoriia stanovlennia ta rozvytok: kolektyvna monohrafiia (Municipal Institution «Zaporizhzhya Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education» Zaporizhzhya Regional Council. The history of formation and development: monograph). Zaporizhzhia: *Aktsent Invest-treid*, 2014. 262 p.

Пашков Володимир Васильович – доктор філософських наук, доцент
Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Адреса: 69035, м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 57-а
E-mail: Ytyh13@ukr.net

Pashkov Volodymyr Vasylovych – doctor of philosophical sciences, associate professor
Zaporozhye regional institute after degree pedagogical education
Address: 57a, 40 rokiv Radianskoi Ukrainy Str., Zaporozhy, 69035
E-mail: Ytyh13@ukr.net